CODE GOED MOSKEEBESTUUR

VERSIE 1.2

2026/1447

WWW.MOSKEECODE.NL

INFO@MOSKEECODE.NL

Code Goed
MOSKEEBESTUUR

De moskeeën van Allah zullen alleen onderhouden worden door degenen die in Allah en de Laatste Dag geloven en die het gebed onderhoudt en zakaat geeft en die niemand vreest behalve Allah. Zij zijn het die tot de rechtgeleiden behoren.

Soerat At-Tawbah, vers 18 van de heilige Koran.

INHOUD

Inhoud **2**
Inleiding 3
Voorwoord 4
Geschiedenis van de moskee in Nederland 4
Governance in de Islam 4
1. Missie en visie **5**
2. Bestuurszaken 6
3. Lokale verantwoordelijkheid & belangenbehartiging 7
4. Toegankelijkheid en veiligheid 8
5. Onderwijs 9
6. Financiële gezondheid 10
7. Religieuze zaken 11

Inleiding

Dit is de Code Goed Moskeebestuur. Deze code geeft uiting aan de breed gedragen wens om een uniforme standaard te creëren voor effectief en efficiënt bestuur van de Nederlandse moskeeën.

Moskeeën spelen een belangrijke rol in het leven van de Nederlandse moslim. Een moskee is meer dan enkel een gebedshuis of ontmoetingsplek. Een moskee biedt ook onderwijs en religieuze genoegdoening. Daarnaast spelen moskeeën een centrale rol in de Nederlandse samenleving. Een moskee staat symbool voor de moslimgemeenschap in Nederland. Daarom hebben wij als gemeenschap de verantwoordelijkheid om onze instituties op de best mogelijke wijze te organiseren en te behouden, voor nu en voor de generaties na ons.

Onze religie biedt ons handreikingen om als verantwoordelijk persoon in de wereld te staan. Deze principes staan centraal in deze code. Deze code geeft een beeld van wat er van de moderne moskeebestuurder verwacht mag worden aan taakverantwoordelijkheid en professionaliteit. Op deze wijze bouwt de moslimgemeenschap een stevig fundament voor onze belangrijkste instituten.

Professionalisering is een noodzakelijk element om de religieuze identiteit en binding met onze moskeeën te borgen. Het moskeebestuur is bij uitstek verantwoordelijk voor de interne organisatie van de moskee. De primaire taak van het moskeebestuur is zorgdragen voor de instandhouding en interne organisatie van de moskee en het faciliteren van de religieuze activiteiten. Onze gemeenschap bezit de competenties voor verdere interne professionalisering. Deze code biedt daarom aanbevelingen om dit te realiseren. Middels deze code en de bijbehorende toolbox kan elk moskeebestuur zijn ambitie voor interne professionalisering verwoorden en vorm geven aan het pad om dit te verwezenlijken. De aanbevelingen in deze code helpen bij zelfprofessionalisering. Daarbij wordt geadviseerd het “pas toe of leg uit”-principe te hanteren. De aanbevelingen kunnen op basis van de prioriteiten van het moskeebestuur gefaseerd geïmplementeerd worden. De code biedt namelijk een stip aan de horizon om naar te streven en de toolbox biedt laagdrempelige hulpmiddelen om daar stap voor stap te komen. Op die manier bouwen wij, in shaa Allah, aan een betere toekomst.

Commissie Code Goed Moskeebestuur

April 2026/ Shawwaal 1447

Voorwoord

Geschiedenis van de moskee in Nederland

De vrijheid van godsdienst is een stevig verankerd grondrecht in Nederland en waarborgt dat religieuze gemeenschappen hun geloof ook institutioneel kunnen vormgeven. Voor moslims in Nederland betekent dit onder meer de mogelijkheid om moskeeën te realiseren en in stand te houden. Hoewel vaak wordt aangenomen dat de institutionele islam in Nederland pas na de Tweede Wereldoorlog tot ontwikkeling kwam, reikt de aanwezigheid van moskeëen verder terug. Zo zijn er sterke aanwijzingen dat reeds in 1610 in Amsterdam een moskee stond nog voordat Nederland bestond in zijn huidige staatsvorm. In de meer recente geschiedenis geldt de moskee in Den Haag uit 1955 als het eerste daartoe ingerichte moskeegebouw van Nederland.

Sinds de jaren zestig is het aantal moskeeën in Nederland gestaag toegenomen tot het aantal van circa vijfhonderd moskeeën vandaag de dag. In de begindagen was de blik van de eerste arbeidsmigranten nog sterk gericht op het land van herkomst. Vanaf de jaren negentig richtte deze oriëntatie zich echter steeds meer op Nederland en de Nederlandse samenleving. Deze code kan gezien worden als een van de nieuwste ontwikkelingen van moskeeën in Nederland. Met de code nemen moskeeën zelf het initiatief tot professionalisering op basis van een islamitische grondslag en met nadrukkelijk oog voor de specifieke Nederlandse maatschappelijke context.

Governance in de Islam

“Good governance”, vrij vertaald naar “goed bestuur” in het Nederlands, is het proces waarbij inzichtelijk wordt gemaakt hoe openbare instellingen publieke taken uitvoeren en publieke middelen beheren op een manier die vrij is van misbruik en corruptie en met inachtneming van de geldende regels. Governance wordt ook wel gedefinieerd als "het proces van besluitvorming en het proces waarmee besluiten worden uitgevoerd." De Islam leert ons dat de moskee bij uitstek geen private ruimte is, maar het huis van Allah dat open staat voor iedereen die Allah wenst te aanbidden. De moskee dient de gelovigen en dient dan ook te worden georganiseerd in lijn met de Goddelijke openbaring. Dat betekent onder meer dat moskeebesturen hun verantwoordelijkheden jegens de bezoekers nakomen, financiële middelen van de moskee worden beheerd als een ‘amana’ (een toevertrouwde verantwoordelijkheid) en het bredere belang van de gemeenschap dienen. Daarmee is de term “Good governance” wellicht nieuw, maar als doel binnen de Islam niet. Integendeel, deze code dient slechts als een praktische vertaling van islamitische principes naar aanbevelingen voor moskeebesturen in Nederland.

Leeswijzer

De Code Goed Moskeebestuur is opgedeeld in zeven hoofdstukken met aanbevelingen. De aanbevelingen zijn vooral gericht aan het moskeebestuur als verantwoordelijk orgaan. Verder wordt er in de aanbevelingen onderscheid gemaakt tussen de moskeegemeenschap en de gemeenschap in brede zin. De moskeegemeenschap zijn de direct betrokken moslims in de moskee en/of de vaste geregistreerde moskeebezoekers. Indien ‘’gemeenschap’’ genoemd wordt, wordt daarmee de brede moslimgemeenschap bedoeld. Indien het woord moskee tussen haakjes genoemd staat, zoals in ‘’(moskee)gemeenschap’’, worden daarmee beide definities bedoeld.

1. Missie en visie

Om als moskee strategisch te kunnen handelen en toe te werken naar langetermijndoelen dient het moskeebestuur een duidelijke ambitie te formuleren. Het moskeebestuur zet een visiegedreven strategie uit en baseert zijn doelen en activiteiten op deze strategie. De strategie leeft in het moskeebestuur en wordt samen met de moskeegemeenschap gerealiseerd.

Aanbevelingen:

1. Het moskeebestuur definieert een missie en een visie.
2. Het moskeebestuur formuleert op basis van de missie en de visie strategische doelen voor een vastgestelde periode in de toekomst.
3. Het moskeebestuur stelt jaarlijks een jaarprogramma vast op basis van de strategische doelen en presenteert dit aan de moskeegemeenschap.
4. Het moskeebestuur baseert zijn handelen op de vastgestelde strategische doelen en het jaarprogramma.
5. Het moskeebestuur voorziet de doelstellingen van een risicoanalyse om inzage te krijgen in financiële en juridische risico's. Waar nodig stelt het moskeebestuur deze periodiek bij.
6. Het moskeebestuur organiseert jaarlijks een bestuurlijke evaluatie om de strategische doelen en het jaarprogramma te evalueren en de voortgang te bespreken.
7. Het moskeebestuur brengt minimaal eenmaal per jaar verslag uit aan de moskeegemeenschap over de realisatie van de strategische doelen, het jaarprogramma, de financiële staat en de investeringen van het afgelopen jaar. Dit wordt schriftelijk vastgelegd.
8. Het moskeebestuur werkt aan het overnemen van de aanbevelingen uit de Code Goed Moskeebestuur en rapporteert hierover in het jaarverslag.

2. Bestuurszaken

Het moskeebestuur is verantwoordelijk voor een correcte instandhouding van de moskee en facilitering van de (religieuze) activiteiten in de moskee.

Aanbevelingen:

1. Het moskeebestuur heeft een beschrijving van zijn taken in de vorm van functieprofielen.
2. De leden van het moskeebestuur voldoen aan de minimum gestelde functievereisten.
3. Het moskeebestuur zorgt ervoor dat alle bestuursleden en toezichthouders ingeschreven staan in het Handelsregister en het UBO-register van de Kamer van Koophandel.
4. Het moskeebestuur draagt zorg voor actuele en werkbare statuten en volgt de daarin beschreven procedures.
5. Het moskeebestuur stelt een bestuursreglement op in aanvulling op de statuten.
6. Het moskeebestuur zorgt voor verslaglegging van de bestuursvergaderingen.
7. Het moskeebestuur zorgt voor een vorm van inspraak (in de vorm van een raad van toezicht of een ander orgaan) waarin de moskeegemeenschap is vertegenwoordigd.
8. Het moskeebestuur voorziet de imam van een overeenkomst in overeenstemming met het Nederlands recht en een passende beloning in verhouding tot de financiële staat en financiële verplichtingen van de moskee.
9. Het moskeebestuur inventariseert periodiek aan welke relevante wet - en regelgeving de moskee dient te voldoen.
10. Het moskeebestuur zorgt voor een klachtenregeling en een onafhankelijk vertrouwenspersoon.

3. Lokale verantwoordelijkheid & belangenbehartiging

De moskee onderhoudt banden met haar omgeving, waaronder (strategische) partners om de belangen van de (moskee)gemeenschap te behartigen. Door als moskee strategisch te bepalen hoe om te gaan met partners (zoals een koepelorganisatie van moskeeën, lokale overheden en media) kan het de belangen van de (moskee)gemeenschap beter behartigen.

Aanbevelingen:

1. Het moskeebestuur zorgt voor activiteiten ten behoeve van de lokale omgeving die niet enkel de moskeegemeenschap van nut zijn.

2. Het moskeebestuur onderhoudt contacten met strategische partners en levert proactief input op onderwerpen die raken aan het bestaan van de moskee of de belangen van de moskeegemeenschap.

3. Het moskeebestuur zorgt voor deelname aan een koepelorganisatie van moskeeën ten behoeve van kennisdeling en (regionale/nationale) belangenbehartiging.

4. Het moskeebestuur zorgt ervoor dat ouderen, jongeren, mannen en vrouwen, eventueel middels een vertegenwoordiging hun belangen kenbaar kunnen maken.

5. Het moskeebestuur brengt de belangrijkste belanghebbenden in kaart en beheert de relaties van de moskee in overeenstemming met de eigen islamitische identiteit en richtlijnen.

4. Toegankelijkheid en veiligheid

De moskee is een gebedsplaats voor iedere moslim en dient voor iedereen toegankelijk te zijn. Het moskeebestuur verzorgt de randvoorwaarden om toegankelijkheid en veiligheid te bewaken.

Aanbevelingen:

1. Het moskeebestuur zorgt voor beleid met ondersteuningsactiviteiten voor nieuwe moslims/bekeerlingen.
2. Het moskeebestuur zorgt ervoor dat de gebedsplaats voor iedere moslim toegankelijk is, ongeacht lichamelijke beperkingen.
3. Het moskeebestuur zorgt ervoor dat alle religieuze activiteiten voor iedereen toegankelijk zijn, ongeacht lichamelijke beperkingen.
4. De wassingsruimte en sanitaire voorzieningen zijn ook toegankelijk voor kinderen en mindervaliden.
5. Het moskeebestuur verzorgt, in redelijkheid, hulpmiddelen waardoor iedere moskeebezoeker het gebed kan verrichten.
6. Het moskeebestuur communiceert middels gangbare en doeltreffende communicatiekanalen met de belanghebbenden.
7. Het moskeebestuur zorgt voor een onderhoudsplan voor het onderhoud aan de moskee en stelt deze zo nodig periodiek bij.
8. Het moskeebestuur zorgt voor een functionerende BHV-organisatie. Hierin wordt minstens een periodieke brandoefening en bijbehorende evaluatie georganiseerd ter verbetering van ontruiming en brandveiligheid.
9. Het moskeebestuur zorgt voor zichtbare aanwezigheid van een of meerdere AED-apparaten op een logische en toegankelijke plek.
10. Het moskeebestuur toetst periodiek of het gebouw voldoet aan de eisen die gesteld worden aan brand- en inbraakveiligheid. Waar nodig worden maatregelen getroffen om te voldoen aan deze eisen.

5. Onderwijs

Het moskeebestuur draagt zorg voor het onderwijs waar de religieuze identiteit van de (moskee)gemeenschap wordt geborgd. Er is oog voor de algehele persoonlijke ontwikkeling van de (moskee)gemeenschap en professionalisering van de onderwijzers.

Aanbevelingen:

1. Het moskeebestuur stelt een onderwijsprogramma op dat aansluit op de strategische doelen. Hierbij staat het bewaken en bevorderen van de religieuze identiteit en persoonlijke ontwikkeling van de moskeegemeenschap centraal, waaronder die van nieuwe moslims/bekeerlingen.

2. Het moskeebestuur zorgt voor periodieke lessen voor de (moskee)gemeenschap, waar relevant wordt dit gericht op specifieke behoeften van verschillende doelgroepen binnen de moskee.

3. Het moskeebestuur zorgt voor integratie van de sociaal-maatschappelijke elementen van de Islam in het onderwijs.

4. Het moskeebestuur zorgt voor periodieke evaluatie van de onderwijsactiviteiten op effectiviteit.

5. Het moskeebestuur zorgt ervoor dat alle onderwijzers van onbesproken gedrag zijn.

6. Het moskeebestuur selecteert onderwijzers op hun vakinhoudelijke kennis en didactische en pedagogische vaardigheden.

7. Het moskeebestuur faciliteert professionalisering van de onderwijzers middels scholing.

6. Financiële gezondheid

Het moskeebestuur zorgt voor een goede financiële huishouding waarmee de belangen van de (moskee)gemeenschap gediend worden.

Aanbevelingen:

1. Het moskeebestuur zorgt voor de inrichting van een adequate administratieve organisatie en interne beheersing. Daarbij wordt aandacht besteed aan procedures voor belangrijke processen (zoals inzamelingen en betalingen).

2. Het moskeebestuur stelt een (meerjaren)begroting op die gekoppeld is aan de strategische doelen. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen de doelen op de korte termijn en de doelen op de lange termijn. Periodiek wordt gekeken naar de daadwerkelijk behaalde doelstellingen, waar nodig wordt tijdig bijgestuurd.

3. Het moskeebestuur stelt jaarlijks een jaarrekening op en brengt hierover verslag uit aan de moskeegemeenschap.

4. Het moskeebestuur zoekt binnen zijn capaciteit actief naar mogelijkheden om de financiële continuïteit te waarborgen en onafhankelijk van donaties te kunnen opereren (zoals investeringsmogelijkheden of participatie in islamitische fondsen). Hierin wordt een lage tot gematigde risicobereidheid aangehouden.

5. Het moskeebestuur zorgt ervoor dat alleen noodzakelijke financiële reserves worden opgebouwd.

6. Indien functionarissen binnen de moskee een vergoeding ontvangen staat dit in evenredige verhouding tot de financiële staat en financiële verplichtingen van de moskee. Het moskeebestuur legt hierover verantwoording af aan de moskeegemeenschap.

7. Religieuze zaken

Aanbidding is de ziel en het hart van de moskee. Facilitering hiervan is een essentieel onderdeel van de taak van het moskeebestuur. Binnen de moskee wordt de religieuze sfeer en beleving bewaakt en bevorderd.

Aanbevelingen:

1. Het moskeebestuur faciliteert een religieuze commissie die de religieuze activiteiten binnen de moskee coördineert en het religieus beleid vaststelt. De imam fungeert als voorzitter van de religieuze commissie.
2. De religieuze commissie behandelt religieuze vragen van de (moskee)gemeenschap en geeft religieus advies.
3. Het moskeebestuur faciliteert de imam in zijn autonome positie betreffende religieuze zaken, in overeenstemming met de identiteit van de moskee.
4. Het moskeebestuur faciliteert professionalisering van de religieuze commissie en de imam(s).
5. De imam voldoet aan de minimum gestelde functievereisten.
6. Het moskeebestuur zorgt ervoor dat de vrijdagpreek naast de Arabische taal ook in de Nederlandse taal gevoerd wordt of voorziet in een gesproken of gedrukte vertaling.
7. Het moskeebestuur zorgt voor beschikbaarheid van religieuze literatuur in de Nederlandse taal.
8. Het moskeebestuur zorgt voor beschikbaarheid van voldoende Koranboeken in de moskee, in de meest gebruikte recitatiestijlen.